

פרק ג והנה כל בחיי ומדרגה משלש אלו נפש רוח ונשמה כלולה מעשר בחיי כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן הנחלקות לשתים שהן שלש אמות ושבע כפולות פי חכמה בינה ודעת ושבעת ימי הבנין חסד גבורה תפארת כו' וכך בנפש האדם שנחלקת לשתים שכל ומדות. השכל כולל חכמה בינה ודעת. והמדות הן אהבת ה' ופחדו ויראתו ולפארו כו' וחב"ד נקראו אמות ומקור למדות כי המדות הן תולדות חב"ד: וביאור הענין כי הנה השכל שבנפש המשכיל כל דבר

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים	לקוטי פירושים
<p>כנגד עשר ספירות: עייג"כ אגה"ק טו'. כה"ז. עשר ספירות: באורם: אגה"ק סט"ו'. עייג"כ לקו"ת שה"ש ד"ה צאינה וראינה הא' ס"ג. שלש אמות ושבע כפולות: לשון ספר יצירה . כפולות: דינא ורחמי. תיקוני זהר תיקון ע"ו. ושבעת ימי הבנין: להעיר ממאורי אור י' ח': ימים כך סדרם יום א' חסד כו'. ושם ב' י': בנין נק' ה' ספירות התחתונות כו' . ונמצא, שהשייכות של שבעת המדות לימי הבנין היא הן מצד ענין הימים, והן מצד ענין הבנין.</p>	<p>נשמה כלולה מעשר בחי' כנגד עשר ספירות עליונות: יש לומר שבוה מבאר גם האופן שה'חלק אלקה מעל"ה הוא באופן ד"ממש" (כנ"ל פ"ב) – בממשות של הכחות הגלויים, עשר כחות, שנשתלשלו מעשר ספירות שלמעלה.</p>
<p>וכך בנפש האדם שנחלקת לשתים: רק לגבי מחשבה דבור ומעשה (שהם לבושים נפרדים ממש) נקראים שכל ומדות עצמות הנפש, אבל לגבי עצמות הנפש ממש, נקראים השכל ומדות לבושים – תו"א רד"ה פתח אלי'. ועייג"כ קו"א ס' ד': "השכל הוא הארה ולבוש כו'" (למהות הנפש).</p>	<p>וכך בנפש האדם שנחלקת לשתים: רק לגבי מחשבה דבור ומעשה (שהם לבושים נפרדים ממש) נקראים שכל ומדות עצמות הנפש, אבל לגבי עצמות הנפש ממש, נקראים השכל ומדות לבושים – תו"א רד"ה פתח אלי'. ועייג"כ קו"א ס' ד': "השכל הוא הארה ולבוש כו'" (למהות הנפש).</p>
<p>ופחדו ויראתו: הקדים פחד – שהוא בלב – ליראה – שהיא במוח (אף שהסדר הוא שהיראה שבמוח קודמת ומביאה לפחד שבלב) – כי כאן מדבר בגילוי המדות בלב, ולא בסדר הולדת המדות מהשכל, שבזה מדבר לקמן, ושם כתב "יראתו ופחדו" (ביאור תניא').</p>	<p>ופחדו ויראתו: הקדים פחד – שהוא בלב – ליראה – שהיא במוח (אף שהסדר הוא שהיראה שבמוח קודמת ומביאה לפחד שבלב) – כי כאן מדבר בגילוי המדות בלב, ולא בסדר הולדת המדות מהשכל, שבזה מדבר לקמן, ושם כתב "יראתו ופחדו" (ביאור תניא').</p>
<p>וחב"ד: עייג"כ לקמן ח"ב פ"ח¹⁰. וחב"ד נקראו – תולדות חב"ד: אפשר הכונה (במ"ש "כי המדות הן תולדות חב"ד", נוסף על מ"ש כבר ש"חב"ד נקראו אמות ומקור למדות") לבאר שהמדות הן תולדותיהן (דחב"ד) לבד, אבל מקורן האמיתי הוא למעלה מחב"ד (אדמו"ר נ"ע¹¹).</p>	<p>וחב"ד: עייג"כ לקמן ח"ב פ"ח¹⁰. וחב"ד נקראו – תולדות חב"ד: אפשר הכונה (במ"ש "כי המדות הן תולדות חב"ד", נוסף על מ"ש כבר ש"חב"ד נקראו אמות ומקור למדות") לבאר שהמדות הן תולדותיהן (דחב"ד) לבד, אבל מקורן האמיתי הוא למעלה מחב"ד (אדמו"ר נ"ע¹¹).</p>

(1) ושם (קכא, א), שמנפש האדם אפשר "להבין קצת בספירות העליונות שכולן מאירות בנשמתו הכלולה מהן", ומזה מובן, שעשר בחי' הנפש הם כנגד עשר ספירות. (2) ושם (קמ, סע"א ואילך): "נפש האדם . . . כלולה מי"ס חב"ד וכו' . . . דרך פרט חב"ד שבנפשו הן דוגמא לחב"ד שבי"ס המכוננות בשם או"א, ומדות אהבה ויראה וכו' שבנפשו הן דוגמא למדות שבי"ס הנקראות בשם ז"א, וכח הדבור שבנפשו דוגמא לדבור העליון הנקרא בשם מלכות כו" . . . (3) ושם: "להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם בענין הספירות . . . לקרב קצת אל השכל מאי דכתיב ומבשרי אחזה אלקה שהכוונה היא להבין קצת אלקותו יתברך מנפש המלוכשת בבשר האדם . . . כללות ה"ס שבנשמת האדם . . . המדות . . . שהן מדת החסד להשפיע בלי גבול ומדת הגבורה לצמצם מלהשפיע . . . ומדת הרחמים לרחם על מי ששייך לשון רחמנות עליו והיא מדה ממוצעת בין גבורה לחסד . . . ואח"כ . . . בשעת ההשפעה ממש צריך להתייעץ איך להשפיע . . . ובחינת עצה זו נקראת נצח והוא כליית יועצות . . . וגם בכלל נצח הוא לנצח ולעמוד נגד כל מונע ההשפעה . . . ובחי' יסוד היא עד"מ ההתקשרות . . . בשעת למודו עמו באהבה ורצון וכו'" (ומוסיף לבאר תוכן פרטי המדות בעבודת ה', ושם מוסיף גם) "ובמדת מל' לקבל עליו עול מלכותו ועבודתו כעבודת כל עבד לאדונו באימה וביראה. ומקור ושורש כל המדות הן מחב"ד, דהיינו החכמה היא מקור השכל . . . ובינה היא ההתבוננות בהשגה . . . ובכולן צריך להיות מלוכב בהן בחינת הדעת שהוא בחינת התקשרות וכו'". (4) כא, ג-ד. – ושם: "הגם שא"א לבאר להשכיל היטב . . . כי אין לו דמות הגוף כו' ח"ו, אך מ"מ מאחר שכך דברה תורה בדרך משל ומליצה יש לנו רשות לדבר במ' ולהבין משל ומליצה אפס קצהו . . . כמו שיש בראש מוחין חב"ד ועצם הגולגלת החופף על המוחין . . . חכמה מוחא איהו מחשבה מלגאו היא המשכת התורה . . . בחינת ח"ע . . . ובחינת עצם הגולגלת החופף על הראש הוא בחינת הרצון שלמעלה מהמוחין . . . חסד דרועא ימינא . . . ע"י צדקה וחסד שעושים למטה, וגבורה דרועא שמאלא ע"י התגברות האדם נגד רצונו וטבעו . . . ותפארת גופא היא מדת הרחמנות . . . ובחי' נצח והוד תרין שוקין . . . בחי' ניצוח . . . שעושה גם נגד רצונו ושכלו רק בדרך אתכפיא בלי טעם ודעת . . . וגם בחי' הוד' . . . להיות בטל לרצון העליון ב"ה ולהתגבר נגד תועבת ה' אשר שוא . . . וגם נצח ישראל לא ישקר שבחי' נצח אינה חולפת ועוברת, ובחי' יסוד סיומא דגופא אות ברית קודש הוא בחי' התקשרות ודביקות ישראל באלקים חיים שלא למשוך אחר חומריות גופו וחומריות העולם, ובחי' מלכות פה ע"י עסק התורה בה כו'". ואילו י"ל שזה על כותב רבינו "עייג"כ לקו"ת", כי, עיקר הביאור בענין הע"ס הוא באגה"ק ("להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם בענין הספירות כו'"), ואילו בלקו"ת אינו בא לבאר ענין הספירות כשנעצמם, כי אם, לבאר "ענין המשכת . . . ע"ס העליונות ע"י עשר כחות הנפש", אלא שבמילא מובן מזה גם ביאורם של הספירות. ולהעיר, שלא ציינו רבינו בהערה הקודמת (ד"ה כנגד ע"ס), ואולי הטעם הוא משום ששם מבואר מעלתן של עשר כחות הנפש לגבי ע"ס – "שבהן ועל ידן נמשך אור א"ס ב"ה להתלבש בע"ס העליונות כו', ולכן קרא הקב"ה לכנס"י אמ"י (וכמ"ש גם לפני"ז ש"רז"ל אמרו מעלה אני עליכם כאילו עשאוני") – ולא (רק) שהם כנגד ע"ס. (5) פ"א מ"ח. (6) ושם (קכח, ב): "שבע כפולות בג"ד כפולות כוונא בב גג גג . . . דינא רפיא ודינא קשיא, ובהון והחיות רצוא ושוב, רצוא בדגש ושוב ברפ"א, ואינון דינא ורחמי". (7) ושם (ר"פ וירא יג, ג): "זמ"ש בחינת עצימה עצמה מתחלקת לשכל ומדות שהם נקראים עצמיות הנפש אין זה אלא לגבי מחדו"מ שהן לבושים נפרדין ממש ממהות הנפש . . . אבל השכל המדות והם היות שהן בחי' לבושין, אינן לבושין נפרדין ממש . . . ולכן נקראים בשם עצמיות ולא עצמיות ממש". (8) ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנז, א). (9) ע"י ב. (10) ושם (פה, ב): "מהחכמה נמשכות בינה ודעת ומהן נמשכות כל המדות שבנפש המשכלת כמו אהבה וחסד ורחמים וכיוצא בהן, וכנראה בחוש וכו'". (11) נדפס בקיצורים והערות לתניא ע' קיג.

ליקוטי אמרים

מה

נקרא בשם חכמה כ"ח מ"ה וכשמוציא כחו אל הפועל שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו ולעמקו מתוך איזה דבר חכמה המושכל בשכלו נקרא בינה והן הם אב ואם המולידות אהבת הי ויראתו ופחדו כי השכל שבנפש המשכלת כשמתבונן ומעמיק מאד בגדולת הי איך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות במוחו ומחשבתו לירא ולהתבונן מגדולתו יתי שאין לה סוף ותכלית ופחד הי בלבו ושוב יתלהב לבו באהבה עזה כרשפי אש בחשיקה וחפיצה ותשוקה ונפש שוקקה לגדולת אין סוף ב"ה והיא כלות הנפש

לקוטי פירושים

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

שמתבונן כ"ח: עיין ביאור תניא¹².
ויראתו ופחדו: כנ"ל¹³.

ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב:
תוארים שבה"ק (לדוגמה זח"ג רכה"א¹⁴). ועיין לקמן פ"ד¹⁵.
פי' ממכ"ע – ראה לקמן פנ"א¹⁶. פי' סוכ"ע – פמ"ח¹⁷.
ועייג"כ שער היחוד והאמונה ספ"ז¹⁸.

חכמה כ"ח מ"ה וכשמוציא כחו כ"ח: הטעם שבחכמה
כתב הלשון "כח", משא"כ בבינה – הנה, ב' פירושים בלשון
כח: (א) כשאומרים "כחות הנפש", אשר פי' כמו איברי
הנפש. ובוה אין חילוק בין חכמה בינה דעת וכו', שבכולם
אפ"ל לשון כח: כח החכמה, כח הבינה וכו'. (ב) כח הפועל.
וחילוקם – כשהדבר עדיין בכללותו בהעלם (או גם רק
ביכולת), אומרים על זה שהוא בכח, וכשיוצא מן היכולת

באהבה . . . בחשיקה וחפיצה: להעיר מבר' פרשה פ'¹⁹.
ובביאור לשמ"ר פמ"ד (קיצור ס"ב) להצ"צ (דרמ"צ ח"ב²⁰)
איתא שה' הלשונות דביקה חשיקה חפיצה דבור אהבה –
הם כנגד נרנח"י. ועיין בזה בארוכה: ראשית חכמה ב' ג'.
של"ה עשרה מאמרות מאמר ג', ד"ז²¹.
נפש שוקקה: תילים קז' ט'. ופירושו – נפש מתאוה
(מפרשים)²².

1) וראה בתניא לקמן פנ"א ע"ד תרי"ג כחות הנפש. 2) ע"ד הרחבה
נאמר הלשון "בכח" גם על יכולת. וראה בד"ה כי מנסה תש"ח סעיף ה-1
(סה"מ תש"ח ע' 99 ואילך).

א"ס: פי' שם זה בדא"ח: לקו"ת ביאור פקודי ס"ד²³.
המשך תרס"ו מאמר כ"ז. להעיר מעיקרים ב' ספכ"ה²⁵.

12) על יב. ושם: שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו – הוא רוחב ההשגה דבינה, ולעומקו – הוא עומק המושג דבינה (שנק' יסוד אימא), מתוך איזה דבר חכמה המושכל בשכלו – הוא בחי' ברוך המבריק, הארת גילוי השכל (שנק' יסור"א) שהוא המחבר עצם החכמה עם ההשגה דבינה. 13) מביאור תניא – שכאן מדבר בסדר הנולדת המדות המשכל, ובוה בודאי יוקדם תחלה גילוי המדה בשכל הנק' יראה, ואח"כ יתפשט בלב נק' פחד (משא"כ לעיל, בנוגע לגילוי המדות בלב, הקדים פחד ליראה, כנ"ל בהערה ד"ה ופחדו ויראתו). 14) ושם: "איהו סובב כל עלמין . . . איהו ממלא כל עלמין". – בכתיב"ק השאיר רבינו ריוח פנוי, כנראה, כדי להוסיף מ"מ לזהר גם לענין "כולא קמיה כל"ח" שאינו בח"ג שם (וראה זח"א י"א, ב: "כלא קמיה כלא חשיבין"). 15) בתניא שם (כו, א) מובא הלשון "דכולא קמיה כלא חשיב" לענין . . . אחדותו של הקב"ה . . . שהוא לבדו הוא כמו שהי' קודם שנברא העולם ממש . . . כי עוה"ז וכן כל העולמות העליונים אינן פועלים שום שינוי באחדותו ית' . . . משום דכולא קמיה כלא חשיב וכאין ואפס ממש וכו'. ואולי כוונת רבינו בציון זה – להצידוק ד"ממכ"ע וסוכ"ע וכולא קמיה כל"ח" (שלא נזכרו בוהר בהמשך אחד), שגם בהדרגה דממכ"ע וסוכ"ע (לאחר התהוות העולמות) כולא קמיה כלא חשיב. 16) ושם (ע"א, א ואילך): "כמו שנשמת האדם היא ממלאה כל רמ"ח אברי גופו מראשו ועד רגלו . . . וכל אבר מקבל ממנה חיות וכח הראוי לו לפי מזגו ותכונתו . . . ככה ממש עד"מ א"ס ב"ה ממלא כל עלמין להחיותם ובכל עולם יש ברואים לאין קץ ותכלית . . . וכן ריבוי העולמות אין לו קץ וגבול . . . וכל הברואים שבהם . . . מקבלים כל א' כפי כחו ותכונתו כו". 17) ושם (סז, ב ואילך): "אין הפי' סובב ומקיף מלמעלה בבחי' מקום ח"ו . . . אלא ר"ל סובב ומקיף מלמעלה לענין בחי' גילוי השפעה, כי ההשפעה שהוא בבחי' גילוי בעולמות נקראת בשם הלבשה שמתלבשת בעולמות כי הם מלבישים ומשיגים ההשפעה שמקבלים, משא"כ ההשפעה שאינה בבחי' גילוי אלא בהסתר והעלם ואין העולמות משיגים אותה, אינה נקראת מתלבשת אלא מקפת וסובבת, הלכך מאחר שהעולמות הם בבחי' גבול ותכלית נמצא שאין השפעת אור א"ס מתלבש ומתגלה בהם בבחי' גילוי רק מעט מזער הארה מועטת מאד מאד . . . אבל עיקר האור בלי צמצום כ"כ נק' מקיף וסובב מאחר שאין השפעתו מתגלית בתוכם כו" (ומוסיף לברר ע"פ משל מידיעת האדם שמקיפה את הדבר שמצידו בדעתו כו'). 18) ושם (פג, ב ואילך): "איהו סוכ"ע כו' . . . איהו ממכ"ע כו' . . . אע"ג דאיהו ממכ"ע אינו כנשמת האדם תוך גופו שהיא נתפסת תוך הגוף עד שמתפעלת ומקבלת שינויים משינוי הגוף . . . משא"כ בחקב"ה שאינו מקבל שום שינוי . . . לפי שאינו נתפס כלל תוך העולמות אע"ג דממלא לון, וזהו ג"כ ענין סוכ"ע . . . הקב"ה . . . מחשבתו וידיעתו שידוע כל הנבראים מקפת כל נברא ונברא בפ"מ שהרי היא היא חיותו והתהוותו ואין ליש בפועל ממש. וממלא כל עלמין היא בחי' החיות המתלבשת תוך עצם הנברא שהיא מצומצמת בתוכו בצמצום רב כפי ערך מהות הנברא כו". – ועל זה כותב רבינו "ועייג"כ", כי, שם מבורא שגם הענין דממכ"ע הוא באופן דסוכ"ע. 19) ושם (פיסקא ז): "בג' לשונות של חבה חשב הקב"ה את ישראל, דביקה בחשיקה ובחפיצה, דביקה ואתם הדבקים, בחשיקה לא מרובכם מכל העמים חשק ה', ובחפיצה ואשרו אתכם כל הגוים וגו' . . . ר' אבא בר אלישע מוסיף אף תרתי, באהבה ודיבור, באהבה אהבתי אתכם, בדיבור דברו על לב ירושלים". 20) רעו, ב (נדפס באוה"ת ויקהל (כרך ז) ע' ב'תתי). – ולהעיר, ש"שמ"ר פמ"ד" הוא בכותרת העמודים בדרמ"צ ח"ב (מ"ד שמות פמ"ד), אף שענין זה הוא ביאור על שמ"ר פמ"ט. 21) בר"ח שער האהבה פ"ג (נט, ב ואילך), וכן בשל"ה (מט, א ואילך) – הובא מאמר הב"ד הנ"ל, ונתבאר בארוכה (ובר"ח שם, שה' הלשונות הם כנגד נרנח"י). 22) מציד" ומצ"צ. 23) ושם (ז, ב): "אור אין סוף . . . בחי' אור וזו עד"מ הנמשך מן המאור . . . זיו והמשכה גילוי שנמשך ממהותו ועצמותו . . . שנמשך ומתפשט בבחי' א"ס". 24) ד"ה ויולך (ע' קסד ואילך). – ושם (ע' קסז ואילך): "ענין א"ס הוא ב' דברים, הא' שהוא בחי' א"ס להתפשטותו שז"ע א"ס בל"ג שא"ס להתפשטותו . . . והב' ענין א"ס שהוא בלי גבול ממש היינו שאין לומר בו איזה ענין פרטי ולתארו באיזה הגבלה שיהי' לומר שהוא בבחי' ומדרי' כזו או בחי' ומדרי' כזו אפי' בתוארי ענינים היותר מופלאים והיותר נעלים ואף לא בבחי' בלי גבול ובבחי' גבול כו', ואין לשלול ממנו שום דבר וה"ה נושא את הכל . . . והוא מושלל מהכל כו'. וז"ע א"ס שלילת כל התוארים שלילת הגבול ושלילת הבלי גבול שלילת החיוב ושלילת השלילה וממילא יש בו הכל כו". – ב (לקו"ת ו) המשך תרס"ו מדובר גם ובעיקר בנוגע להדגא שנקראת א"ס, אם קאי על האור או על העצמות וכו', עיי"ש בארוכה. וכנראה, שכאן לא נחית רבינו לפרטי השקו"ט בזה, כי אם, ל"פ"י שם זה" בלבד. 25) "ואל זה רמז חכמי הקבלה בקראם שם יתברך אין סוף לרמזו על היות השלמות הנמצאים בו יתברך בלתי בעל תכלית מן השלשה צדין שכתבנו" (והם: בלתי בעל תכלית בזמן; בלתי בעל תכלית בשלמות) (שכל מעלה שבו היא בשלמות בלתי מוגבלת); ובלתי בעל תכלית במספר (שהמעלות והשלמות שבו הם בריבוי בלתי מוגבל, ועכ"ז הם מאוחדים בו אחדות גמורה).

כדכתיב נכספה וגם כלתה נפשי וגוי וכתיב צמאה נפשי לאלהים וגוי וכתיב צמאה לך נפשי וגוי וחצמאון הוא מיסוד האש שבנפש האלהית וכמ"ש הטבעיים וכ"ה בע"ה שיסוד האש הוא בלב ומקור המים והליחות מהמוח וכמ"ש בע"ה שער נ"י שהיא בחי' חכמה שנקרא מים שבנפש האלהית ושאר המדות כולן הן ענפי היראה והאהבה ותולדותיהן כמ"ש במקום אחר. והדעת הוא מלשון והאדם ידע את הוה והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת אין סוף ב"ה ואינו מסיח דעתו כי אף מי שהוא חכם ונבון בגדולת א"ס ב"ה הנה אם לא יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחוזק ובהתמדה לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית כי אם דמיונות שוא ועל כן הדעת הוא קיום

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

לקוטי פירושים

כדכתיב: תילים פד' ג'.

וכתיב: תילים מב' ג'.

וכתיב: תילים סג' ב'.

וכ"ה בע"ה: 26.

שער נ"י: צע"ג (כי לא נמצא שם שבחי' חכמה נק' מים).

ועיי"ש רפ"א: 27.

והדעת: מש"כ כאן מענין דעת, שכל הנשמות אפילו נשמות דבי"ע כלולות מעשר ויש להם גם בחי' הדעת - אף שידוע בענין זרע אדם וזרע בהמה, שנשמות דזרע בהמה (נשמות דבי"ע) אין להם דעת - היינו דעת תחתון, שגם נשמות דזרע בהמה, הנה דעת דבריאה יש להם (אדמו"ר נ"ע²⁸). ועיין לקמן פמ"ב²⁹. פמ"ו³⁰. ולהעיר מאגה"ק ססט"ו³¹.

מלשון: בראשית ד' א'.

והדעת הוא מלשון והאדם ידע את הוה: עד"ז הוא

בע"ה שער מח' פ"ב.

או) ההעלם אל הגילוי ונפרטו הפרטים - ה"ז "יוצא מן הכח אל הפועל". וכוה הוא חילוק חכמה ובינה, שלכן נקראו אב ואם, וכמ"ש בכ"מ.

(אגרות קודש ח"ב ע' ש"שא)

ושאר המדות כולן הן ענפי היראה והאהבה: הזכיר

רק יראה ואהבה, היינו, שרק חסד וגבורה (משא"כ תפארת) הם עיקרי המדות, וכל שאר המדות הם ענפיהם. וכן הוא בכל ספר התניא' (ח"א).

ומ"ש באוה"ת ויקרא' ש"נה"י הם ענפיהן של חג"ת . .

כמ"ש בלק"א ח"ג פ"ג ו"ל ושאר המדות הן ענפי היראה והאהבה כו" - לא נחית אלא לבאר דיש במדות עיקר וענפים.

(לקו"ש חכ"ד ע' 119 בשוה"ג להערה 36)

3) וראה לקמן פי"ח, באגה"ק ס"ה, סט"ו, סכ"ט. ועוד. 4) בתניא פמ"ו (סה, סע"ב): "רמ"ח אברין . . נחלקין לשלש בחי' ימין שמאל ואמצע שהן חסד דין ורחמים, תרין דרועין וגופא וכו", ועוד"כ כ"מ. אבל, במקומות אלה (עכ"פ ברובם) הכוונה (בעיקר) לג' קוין (אלא שבכל קו - ככמה ענינים - יש: ענינו, שייכותו ללמעלה, שייכותו ללמטה). 5) כרך ג' ע' תתסב.

26) ראה ע"ח שער ה' פ"ה ש"הלב הוא אש שורף". ואולי לא ציינו רבינו מפני שלא נאמר שם ש"יסוד האש הוא בלב", וגם לא ההמשך "ומקור המים והליחות מהמוח" (שלא כדכתיב "ש"י קאי "וכ"ה בע"ה", כי, מ"ש לאח"ז "וכמ"ש בע"ה שער נ"י הו"ע נוסף (שהיא בחי' חכמה שנק' מים כו), ובא בתוס' וא"ו, "וכמ"ש בע"ה"). ולהעיר שבכמה כת"י התניא: "וכמ"ש הטבעיים יסוד האש כו", והתיבות "וכ"ה בע"ה" - שבאמצע - ליתא. 27) כנראה כוונת רבינו למ"ש שם ש"המדברים הם מיסוד המים" (והרי מעלת נפש המדבר היא בענין החכמה). 28) נדפס בקיצורים והערות לתניא ע' ק"ג. - ושם: "לכאורה ה' אפ"ל דההפרש הוא בין ד"ע לד"ת. אמנם בתו"א ד"ה ואלה המשפטים בסופו כ' דנשמות דזרע אדם הם מבחי' ד"ת, ומשה שהי' בבחי' ד"ע ה' למעלה גם מהנשמות דזרע אדם, ולכן המשיך בחי' הדעת גם בנשמות דזרע בהמה כו, וא"כ צ"ל דנשמות דבי"ע מצ"ע אין להם גם בחי' ד"ת, וי"ל עפ"מ"ש בהג"ה בפי' לפנייהם שזוהו בחי' פני אדם שבפני אר"י לפני שור כו, ומבואר שם שזוהו בחי' הדעת דבריאה כו, וא"כ י"ל דהנשמות גם כמו שירדו להיות נשמות דבי"ע ודאי הם בבחי' פני אדם שבמרכבה . . א"כ הרי יש בהם בחי' הדעת דבריאה". 29) ושם (נט, א): "משרע"ה . . ממשיך בחי' הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כל אחד כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משרש נשמת משרע"ה המורשת בדעת העליון* שבי"ס דאצילות . . עיקר הדעת . . להעמיק דעתו בגדולת ה' ולתקוע מחשבתו בה' בחוזק ואומץ הלב והמוח עד שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר אמיץ וחזק . . כנודע שדעת הוא לשון התקשרות כמו והאדם ידע וגו'. וכח זה ומדה זו לקשר דעתו בה' יש בכל נפש מבית ישראל ביניקתה מנשמת משרע"ה כו". 30) ושם (סו, סע"א ואילך), בפי' הכתוב "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך", ש"אע"פ שאני כבהמה בהיותי עמך ולא אדע ולא אגיש בנפשי יחוד זה שתפול עלי' איתמה ופחד תחלה ואח"כ אהבה . . וכנודע שדעת הוא לשון הרגשה בנפש והוא כולל חסד וגבורה, אעפ"כ אני תמיד עמך כו". 31) ושם (קכד, א): "בכולן (בכל המדות) צריך להיות מלושב בהן בחינת הדעת שהוא בחינת התקשרות הנפש הקשורה ותקועה בהשגה זו שמשגת איוה ענין מגדולת ה' שממנה נולדה בה איוה מדה מהמדות, כי בהיסח הדעת כרע מהשגה זו מסתלק ג' המדה הנולדה ממנה מהגילוי בנפש אל ההעלם להיות בה בכח ולא בפועל, ולכן נקרא הזיווג בלשון דעת מפני שהוא לשון התקשרות. וזהו בחי' דעת תחתון [הדעת התחתון] המתפשט במדות ומתלבט בהן להחיותן ולקיימן. ויש בחינת דעת העליון שהוא בחינת התקשרות וחיבור מקור השכל המשיג עומק המושג שהוא כנקודה וכברק המבריק על שכלו שיתפשט למטה ויבא עומק המושג ליד הבנה בהרחבת הביאור באורך ורוחב שהיא בחינת בינה כו". ואולי י"ל בכוונת רבינו במ"ש "להעיר מאגה"ק ססט"ו - כו: (א) שם מדובר גם אודות דעת העליון שמקשר החכמה עם הבינה (ולא רק התקשרות דחו"ב עם המדות), (ב) גם בדעת התחתון מדובר אודות ההתקשרות לצורך קיום המדות גם לאחר ששבר נולדו (כי בהיסח הדעת תסתלק המדה שנולדה כבר), וכאן מדובר אודות ההתקשרות לצורך הולדת המדות (שללא דעת לא יוליד אהוי"ר אמיתית כי אם דמיונות שוא).

(* ובהגהות אנד"ע שם, שהדעת דבריאה (שבנשמות דזרע בהמה) הוא כלי להדעת הנמשך מלמעלה ע"י משה.

 המדות וחיותן והוא כולל חסד וגבורה פי' אהבה וענפיה ויראה וענפיה:

מ"ב, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

שקאי על כל המדות – אף שכולל (רק) חו"ג – כי פירוש חו"ג כאן הוא (לא רק אהוי"ר עצמם, אלא) המדות, שהם ענפי היראה והאהבה ותולדותיהן (כמ"ש לפני"ז).
 החילוק בין חסד וגבורה לאהבה ויראה (שעל זה אומר "חסד וגבורה פי' אהבה . . ויראה") – שאהוי"ר הן פנימית וחו"ג חצונית (אגה"ק סט"ו³³).

חסד וגבורה פי' אהבה כו': לא כתב מתחילה שהדעת כולל אהבה ויראה, ואז לא הי' נצרך להוסיף "פי' כו'" – ע"פ לשון המורגל: דעת כולל חו"ג. לדוגמא: ³².
 פי' אהבה וענפי' ויראה וענפי': מדכתב גם "וענפי'" (ולא רק אהבה ויראה), מוכח, דתיבת "פי'" קאי הן על "חו"ג" (שחו"ג הם אהבה ויראה), וגם אלפי"ז "קיום המדות", היינו,

(32) ראה לקו"ת נשא כז, ב. סידור (עם דא"ח) שער התפילין (ז, סע"א ואילך). דרמ"צ מצות תפילין בתחלתו (טז, סע"ב ואילך). (33) ושם (קכג, א): "מדות אלו (חו"ג), מדת החסד להשפיע בלי גבול ומדת הגבורה לצמצם מלהשפיע" הן בחי' חיצוניות שבנפש, ובתוכן מלוכשות מדות פנימיות שהן בחי' אהוי"ר כו', דהיינו עד"מ באב המשפיע לבנו מחמת אהבתו ומונע השפעתו מפחדו ויראתו שלא יבוא לידי מכשול חו"ו".